

ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В КОЛЕДЖІ

Васільєва П. А.

*аспірантка кафедри англійської філології
Запорізький національний університет
вул. Жуковського, 66, Запоріжжя, Україна
orcid.org/0000-0003-3813-1172
epfk.vasilieva@gmail.com*

Ключові слова:

*педагогічні умови,
іншомовна комунікативна
компетентність, майбутні
вчителі початкової школи,
коледж.*

В умовах Євроінтеграції України зі світовим співтовариством, боротьби з пандемією та впровадження контрольованої дистанційної освіти актуальними стають нові вимоги до освіти та науки, включаючи посилення комунікативних взаємин на відстані, що відкриває перспективи для подальших досліджень.

Для формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх учителів початкової школи в коледжі рекомендується застосовувати короткі звіти іноземною мовою про практичні заняття після професійної підготовки; створення архіву аудіоматеріалів носіїв іноземної мови для використання в початковій школі, а також аудіозаписів майбутніх учителів під час самостійних занять; використання ресурсів центрів самостійної мовної підготовки та інших технічних засобів вивчення іноземних мов; залучення до спілкування за допомогою засобів зв'язку комп'ютерних програм (англомовні чати, англомовні форуми).

Стаття містить здобутки про основні тенденції розвитку іншомовної комунікативної компетентності в майбутніх учителів початкової школи в коледжі. У статті розглянуто сутність педагогічних умов формування іншомовної комунікативної компетентності в майбутніх вчителів початкової школи в коледжі, проаналізовано різні підходи до трактування поняття «педагогічні умови формування іншомовної комунікативної компетентності». На підставі аналізу підходів вітчизняних та зарубіжних дослідників щодо педагогічних умов формування іншомовної комунікативної компетентності в майбутніх учителів початкової школи в коледжі виділено п'ять основних умов, а саме: посилення особистісної зацікавленості до ефективного англомовного спілкування у професійній діяльності; залучення майбутніх учителів початкової школи до міжнародного англомовного комунікаційного середовища; моделювання групових комунікаційних заходів із використанням обов'язкового зворотного зв'язку «викладач-студент»; впровадження англомовного консультування з використанням хмарних технологій та електронних платформ (коучинг та тьюторство); введення предмету «Іноземна мова» у список обов'язкових на етапі зовнішнього оцінювання для випускників шкіл, що виявляють бажання вступати на спеціальність «Початкова освіта».

WAYS TO ACHIEVE EFFECTIVE CONDITIONS FOR FORMATION OF FOREIGN LANGUAGE COMMUNICATIVE COMPETENCE OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS IN COLLEGE

Vasilieva P. A.

*Postgraduate Student at the Department of English Philology
Zaporizhzhia National University
Zhukovskoho str., 66, Zaporizhzhia, Ukraine
orcid.org/0000-0003-3813-1172
epfk.vasilieva@gmail.com*

Key words: *pedagogical conditions, foreign language communicative competence, future primary school teachers, college.*

In the conditions of euro integration of Ukraine with world community, in a world fight against a pandemic and introduction of the controlled distance education, new requirements become actual to education and science, including strengthening of communicative mutual relations in the distance, that opens prospects for further researches.

For the formation of foreign communicative competence of the future teachers of primary school in a college it is recommended the application of short reports in a foreign language on practical classes after professional preparation; creation of archive of audio-materials of foreign native speakers for the use of primary school of audio-records for future teachers during independent classes; use of resources of centers of independent language preparation and other technical facilities of studies of foreign languages; encouraging the communication by means of communication facilities of the computer programs (English-language the chats, English-language forums).

The article contains findings about main trends of foreign language communicative competence development of future primary school teachers in college. Also, the article considers the essence of pedagogical conditions for the formation of foreign language communicative competence of future primary school teachers in college, analyzes different approaches to the interpretation of the concept of pedagogical conditions for the formation of foreign language communicative competence. Based on the analysis of the approaches of domestic and foreign researchers on the pedagogical conditions for the formation of foreign language communicative competence of future primary school teachers in the college, five main conditions are identified, namely: strengthening personal interest in effective English communication in professional activities; involvement of future primary school teachers in the international English-language communication environment; modeling of group communication activities with the use of mandatory feedback «teacher-student»; introduction of English-language counseling on the use of cloud technologies and electronic platforms (coaching and tutoring); introduction of the subject «Foreign language» in the list of mandatory at the stage of external assessment for school graduates who wish to enter the specialty Primary Education. The author defines the essence of foreign language communicative competence and the conditions of its formation.

Постановка проблеми. В умовах євроінтеграції України зі світовою спільнотою, всесвітньої боротьби з пандемією, впровадження дистанційної освіти стають актуальними нові вимоги до освіти та науки, в тому числі посилення комунікативних взаємин на відстані, що відкриває перспективи для подальших досліджень. Актуальність проблеми формування іншомовної комунікатив-

ної компетентності в майбутніх вчителів початкової школи в коледжі підсилюється відсутністю описаних обставин, що сприятимуть функціонуванню процесу формування. Комунікативна компетенція майбутніх вчителів початкової школи, зокрема іншомовна, підвищує загальну якість іншомовної освіти в початкових класах. Інформаційна обізнаність, особиста зацікавленість до

занурення в іншомовне середовище сприяє кращому засвоєнню професійних знань та вмінь студентів – майбутніх вчителів початкової школи.

Аналіз досліджень і публікацій. Виокремленням педагогічних умов формування іншомовної комунікативної компетентності займалися вітчизняні та зарубіжні науковці, зокрема: О.С. Волошина, О.А. Ковальова, О.В. Липчанко-Ковачик (щодо майбутніх вчителів); Д.А. Беґека (майбутніх магістрів іноземної філології); І.А. Вяжк (майбутніх фахівців у галузі інформаційних технологій); С.М. Галецький (викладачів іноземних мов); Т.В. Герасимчук (майбутніх інженерів автомобільно-дорожньої галузі); О.О. Жарко, Л.Р. Овчаренко (студентів немовних спеціальностей), В.Д. Крикун (майбутніх магістрів військового управління); А.Т. Літвінчук, О.О. Чорна (майбутніх інженерів-технологів); І.О. Чеботарьова (майбутніх керівників закладів освіти). Проте педагогічні умови формування іншомовної комунікативної компетентності в майбутніх вчителів початкової школи у коледжі мають певні особливості та потребують більш детального опису та дослідження.

Метою статті є визначення педагогічних умов формування іншомовної комунікативної компетентності в майбутніх вчителів початкової школи в коледжі.

Виклад основного матеріалу. Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що науковці розглядають дефініцію «педагогічних умов» з різних точок зору. Відтак дослідниця В.С. Рейдало трактує педагогічні умови як «сукупність зовнішніх та внутрішніх факторів педагогічного процесу, які, з одного боку, забезпечують досягнення студентами необхідного рівня сформованості певного виду професійної компетентності, а з іншого – сприяють підвищенню ефективності навчально-виховного процесу» [13, с. 267]. Під педагогічними умовами, за дослідженням вченої Т.Ю. Шафранської, розуміють «впровадження організаційно-методичних умов, які забезпечують результативність процесу навчання внаслідок залучення форм, методів та засобів для формування та розвитку певних якостей, становлення належного світогляду, набуття відповідних професійних рис та підготовку до майбутньої професійної діяльності в результаті оволодіння системою знань, вмінь та навичок» [16, с. 9].

Ми погоджуємось з дослідницею О. Дурманенко, яка зазначає, що «педагогічні умови» є «особливостями організації навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі, що детермінують результати виховання, освіти і розвитку особистості студента, та об'єктивно забезпечують можливість їх досягнення» [6, с. 135]. Вчена стверджує, що в понятті «педагогічні умови» йдеться

про «обставини, пов'язані з організацією навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі, з тим зовнішнім навчально-виховним середовищем, у якому відбувається пізнавальна, навчальна, науково дослідницька і виховна діяльність студентів, спрямована на формування в них насамперед професійних знань, умінь і навичок, розвиток їх світоглядної культури, професійної компетентності».

Детальніше ознайомимось із роботами вітчизняних та зарубіжних науковців із приводу трактування саме «педагогічних умов формування іншомовної комунікативної компетентності». Отже, на основі проведеного аналізу наукової літератури та педагогічного експерименту дослідницею О.О. Чорною визначено, що однією з основних умов формування іншомовної комунікативної компетентності є «мотивація; оптимізація формування іншомовної комунікативної компетентності досягається впровадженням певних інноваційних форм та напрямків навчання; процес формування іншомовної компетентності студентів супроводжується багатоаспектними проблемами теоретичного та практичного характеру; іншомовна комунікативна компетентність дозволяє отримувати відповідну іншомовну інформацію на професійні теми, використовувати її для професійного самовдосконалення, компетентно висловлювати свою думку в процесі вербальної і невербальної взаємодії з іншими суб'єктами у процесі професійної діяльності» [15, с. 236]. На думку вченої А.Т. Літвінчук, формування позитивної мотивації студентів є також ключовою умовою оволодіння іншомовною комунікативною компетентністю в системі гуманітарної підготовки; вона наголошує, що основними педагогічними умовами формування виступають «педагогічне діагностування рівня сформованості комунікативних характеристик студента шляхом застосування підходу орієнтованого на особистість кожного окремого студента; забезпечення сучасного змісту професійно-комунікативної підготовки майбутніх фахівців у процесі вивчення гуманітарних дисциплін; використання методики предметно-мовного інтегрованого навчання у процесі вивчення гуманітарних дисциплін» [11, с. 146]. Мотиваційний шлях формування підтверджує і дослідниця О.В. Липчанко-Ковачик, якою визначено, що важливим аспектом іншомовної комунікативної компетентності у підготовці студентів до професійного спілкування іноземною мовою є «формування у них позитивних установок, а саме: особистісна зацікавленість і прагнення студента до сформованості високого рівня іншомовної комунікативної компетентності для ефективного професійного спілкування в майбутньому; ставлення до професійного спілкування як до діалогічної взаємодії,

а відтак до партнера зі спілкування – як до рівноправного суб'єкта; вияв толерантності до поглядів партнерів з професійного спілкування й у процесі обміну думками; орієнтування на взаємокорисний обмін ідеями та інформацією під час професійного спілкування іноземною мовою» [10, с. 64].

Погоджуємось із роботами науковців та виділяємо *першою умовою* формування іншомовної комунікативної компетентності у майбутніх вчителів початкової школи у коледжі – *посилення особистісної зацікавленості до ефективного англomовного спілкування у професійній діяльності*.

Особистісна зацікавленість потребує дослідження особистісних якостей майбутніх фахівців, що підтверджуються роботами вітчизняних науковців, відтак, за дослідженнями вченої-психолога О.А. Ковальнової, на процес формування іншомовної комунікативної компетентності впливають наступні психологічні чинники: «Перевага емоційного звернення до одержувача інформації над раціональним; ефект «краю» (важлива інформація подається на початку або на кінець комунікації); ефект «новизни» (потрібно знайти нові ракурси бачення або вирішення проблеми); використання малознайомих фактів, аргументів, цифр; ефект першості (потрібно першим, випереджаючи опонентів, донести свою точку зору та сформулювати до неї позитивне ставлення); ефект двобічної аргументації (відстоюючи свою думку, потрібно порівнювати аргументи з різних точок зору); ефект повторення (закріплення важливих положень)» [8, с. 137]. Спираючись на праці вченої-психолога Т.В. Герасимчук, формування іншомовної комунікативної компетентності у процесі вивчення іноземних мов базується на «реалізації конкретних функцій мови, а саме: особистісної (через мову особа виражає почуття та емоції); евристичної (як засобу пізнання оточуючого світу); регулюючої (як контролюючого фактора поведінки та вчинків інших людей); інструментальної (як засобу впливу на оточуюче середовище); функції представлення (за допомогою мови можна відобразити певні факти та інформацію); функції взаємодії (мова основний засіб комунікації між людьми); функції творчої уяви (мова використовується для відображення образу світу у фантазіях, поезії, казках, скоромовках)» [5, с. 65]. Подібну думку розділяє дослідниця О.О. Жарко, яка наголошує на тому, що головними умовами, які забезпечують формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців є врахування «індивідуальних особливостей, віку, психолого-педагогічних умов, соціокультурних особливостей макро- і мікросередовища. А також соціальні інститути навчання та виховання: сім'я, навчальний заклад, заклади організації дозвілля, засоби масової комунікації тощо, завдяки яким формується свідомість, світо-

гляд особистості, її моральні якості, накопичення досвіду міжособистісного спілкування, реалізація особистістю своїх можливостей у різних видах суспільної діяльності» [7, с. 56].

Науковець Д.А. Бегака стверджує, що педагогічні умови формування іншомовної комунікативної компетентності полягають у «посиленні умінь самостійного опрацювання і використання наукової інформації в контексті навчання іншомовної комунікації; оволодіння майбутніми магістрами умінням проводити комунікативно-орієнтовані заняття; організацію діяльності іншомовного комунікативного середовища як спільної роботи студентів, спрямованої на розвиток навичок і умінь іншомовної комунікації» [1, с. 15]. Дослідниця І.А. Вяхк впевнена, що «реалізація принципів змішаного навчання у навчально-методичних матеріалах, моделювання професійної діяльності майбутніх фахівців у галузі інформаційних технологій та системне навчання змісту спеціальності іноземною мовою» є обставинами, що забезпечують процес формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців [3, с. 60]. Вчена О.А. Ковальова виокремлює педагогічні умови формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців: «Орієнтація на діалогічність, суб'єкт-суб'єктні стосунки під час комунікації, орієнтація на позитивну взаємодію з партнером, переорієнтація зі стратегії здійснення впливу на стратегію взаємодії; зближення тезаурусу педагога з тезаурусом учня/ учнів, використання зворотного зв'язку на всіх етапах функціонування комунікативної позиції; управління ініціативою в педагогічній комунікації» [8, с. 135].

Отож, виходячи з дослідження науковців, *другою умовою* формування іншомовної комунікативної компетентності у майбутніх вчителів початкової школи у коледжі визначаємо – *моделювання групових комунікаційних заходів з використанням обов'язкового зворотного зв'язку «викладач-студент»*.

Педагогічними умовами формування іншомовної комунікативної компетентності дослідниця Т.В. Герасимчук визначає: «Розвиток мотивації до вивчення іноземних мов студентами; формування професійної компетентності іноземною мовою за допомогою інформаційних технологій, ефективно поєднуючи компетентнісно-діяльнісний, когнітивно-комунікативний, інтегративний, професійно та особистісно орієнтований підходи; моделювання в навчальному процесі реальних професійних комунікативних ситуацій; застосування найсучасніших інформаційних технологій (комп'ютери, Інтернет, мобільний зв'язок, Веб-сайт тощо) із залученням розробленої професійно орієнтованої системи вправ і завдань, упроваджуючи інноваційні методи навчання» [5, с. 65].

Вчена О.О. Жарко стверджує, що формування і розвиток комунікативних мовних навичок забезпечується «шляхом опрацювання студентами автентичних підручників, які дають змогу оволодіти граматичним матеріалом, прослуховувати аудіо записи, переглядати відео, читати тексти відповідної тематики, надають необхідний лексичний запас для повноцінного спілкування». Другою умовою практичного оволодіння студентами іноземною мовою в ході комунікативної спрямованості навчання є «атмосфера колективного спілкування, організованого на основі комунікативних ситуацій. Ситуації стимулюють студентів до комунікативно мотивованого виконання мовленнєвих дій, а спілкування в таких ситуаціях дає студентам змогу свідомо засвоїти іноземний матеріал» [7, с. 56]. Чинниками, що сприяють формуванню комунікативної компетентності студентів, за дослідженнями вченої І.О. Чебогарьової, є: «Організація дискурсу на заняттях; використання інноваційних технологій; занурення в комунікаційне середовище (проходження практики за кордоном, участь студентів у міжнародних проєктах)» [14, с. 125].

Саме тому пропонуємо *третьою умовою* формування іноземної комунікативної компетентності в майбутніх вчителів початкової школи в коледжі *залучення майбутніх учителів початкової школи до міжнародного англомовного комунікаційного середовища*.

Вчена О.О. Чорна впевнена, що і метою оптимізації «формування іноземної комунікативної компетентності варто впроваджувати певні форми та напрями навчання, спрямовані на професійну діяльність студентів: започаткування практики коротких інформаційних повідомлень іноземною мовою на заняттях з професійної підготовки; створення бази аудіоматеріалів з іноземної мови у форматі MP3 для використання студентами аудіозаписів під час самостійних занять; використання ресурсів центрів самостійної мовної підготовки та інших технічних засобів навчання іноземних мов; використання ресурсів Інтернет із метою адаптації слухачів до віртуального іноземного середовища; використання ресурсів дистанційного навчання іноземних мов, створення електронних підручників з іноземних мов та мовного тестування» [15, с. 236]. Її думку розділяє дослідниця Л.Р. Овчаренко, яка зазначає, що «динаміка досягнення мети навчання іноземної мови зумовлюється реалізацією таких педагогічних умов формування іноземної комунікативної компетентності студентів: визначення та відбір змісту іноземної освіти на основі аналізу відповідної професійної діяльності майбутніх фахівців; алгоритмічність етапів, послідовність та систематичність процесу формування іноземної комунікативної компетентності студентів;

інтенсифікація процесу формування іноземної комунікативної компетентності завдяки зануренню студентів в інтерактивне іноземне середовище; індивідуалізація навчання шляхом впровадження академічного консультування (тьюторства), наставництва (менторства), тренерства (коучінгу), а також системи практичних завдань, спрямованих на розвиток у студента компонентів іноземної комунікативної компетентності» [12, с. 107]. Вітчизняний науковець В.Д. Крикун визначає практичні умови формування іноземної комунікативної компетентності майбутніх фахівців, а саме: «Облаштування необхідною кількістю комп'ютерів і відповідним програмним забезпеченням; їх налаштування, перевірка дистанційного курсу на логічність тематичних блоків (етапів, занять тощо), щоб уникнути труднощів під час безпосереднього використання комп'ютерних програм; комунікаційні засоби комп'ютерних програм (чати, форуми), які забезпечують суб'єктність навчального процесу; проведення інструктажів майбутніх фахівців безпосередньо перед початком вивчення курсу (надання необхідної інформації щодо курсу; роз'яснення порядку реєстрування, надання доступу до навчальних матеріалів і консультування щодо ефективного використання можливостей електронної бази тощо); надання рекомендації щодо проходження розроблених занять дистанційного курсу та користування віртуальною платформою» [9, с. 119]. Подібну думку розділяє вчений С.М. Галецький, який педагогічні умови формування іноземної комунікативної компетентності вбачає в «аудіальних способах отримання інформації, в тому числі із залученням сучасного програмного забезпечення та цифрових способів зв'язку, з використанням хмарних технологій та створеного у закладі вищої освіти віртуального навчального середовища. Зокрема, користування віртуальним простором у вигляді словникової та довідникової літератури, художніх текстів у електронному вигляді; опрацювання текстів за допомогою сучасних ІКТ у вигляді інтернет-перегляду іноземної інформації з відповідним звуковим супроводом, а також самостійне створення аудіовізуальних продуктів студентами із застосуванням сучасних ІКТ. А також запис, відтворення, аналіз й корекція результатів мовленнєвої діяльності, автоматичне й цілеспрямоване коректування текстів за допомогою комп'ютерних редакторів. Використання сучасних соціальних мережах та інших видах віртуального писемного мовлення (наприклад, блоги). Студенти у процесі професійної підготовки можуть формувати комунікативну компетентність за допомогою цих віртуальних продуктів та створювати власні, особливо якщо йдеться про майбутніх фахівців у галузі програмування та лінгвістики водночас (прикладної лінгвістики, наприклад)

сучасних віртуальних засобів зв'язку (Skype, віртуальний синхронний переклад, online спілкування та ін.) віртуальних перекладачів з письмовим відтворенням перекладу, віртуальних довідників та словників» [4, с. 81].

Погоджуємось із роботами науковців та визначаємо *четвертою умовою* формування іншомовної комунікативної компетентності в майбутніх вчителів початкової школи в коледжі – *впровадження англomовного консультування з використання хмарних технологій та електронних платформ (коучинг та тьюторство)*.

Дослідниця О.С. Волошина підкреслює, що систематична робота над «покращенням вимови і словникового запасу, міжпредметні зв'язки з основними дисциплінами, використання Інтернету, газет та журналів з іноземної мови – всі ці фактори сприяють оволодінню студентами мовним компонентом комунікативної компетенції в навчальному процесі» [2, с. 98].

Серед найважливіших обставин, що сприяють формуванню іншомовної комунікативної компетентності, зі слів вченої О.С. Волошиної, є «використання міжпредметних зв'язків у процесі професійної підготовки вчителя початкових класів, використання інноваційних методів при вивченні іноземної мови та методики викладання іноземної мови, перегляду підходів до профорієнтаційної роботи у школах з потенційними абітурієнтами; введення предмету «Іноземна мова» в список обов'язкових на етапі зовнішнього оцінювання для випускників шкіл, що виявляють бажання вступати на спеціальність «Початкова освіта», забезпечуючи таким чином певну селекцію контингенту з рівнем володіння іноземною мовою не нижче рівня А2. Посилення іншомовної складової професійної підготовки студентів, що наразі здо-

бувають вищу освіту за спеціальністю «Початкова освіта», оскільки проблема недостатньої кількості годин на вивчення дисциплін циклу «Іноземні мови» знижує ефективність формування їх фахової та методичної компетенції» [2, с. 98].

Погоджуємось із рекомендаціями вченої та виділяємо *п'ятою умовою* формування іншомовної комунікативної компетентності в майбутніх вчителів початкової школи в коледжі *введення предмету «Іноземна мова» в список обов'язкових на етапі зовнішнього оцінювання для випускників шкіл, що виявляють бажання вступати на спеціальність «Початкова освіта»*.

Висновки. Динаміка досягнення мети вивчення іноземної мови молодшими школярами визначається реалізацією педагогічних умов формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх вчителів початкової школи у коледжі, в ході аналізу робіт вітчизняних та зарубіжних науковців було визначено п'ять основних умов, які б забезпечували ефективність формування іншомовної комунікативної компетентності, а саме: посилення особистісної зацікавленості до ефективного англomовного спілкування у професійній діяльності; моделювання групових комунікаційних заходів із використанням обов'язкового зворотного зв'язку «викладач-студент»; залучення майбутніх учителів початкової школи до міжнародного англomовного комунікаційного середовища; впровадження англomовного консультування з використанням хмарних технологій та електронних платформ (коучинг та тьюторство); введення предмету «Іноземна мова» у список обов'язкових на етапі зовнішнього оцінювання для випускників шкіл, що виявляють бажання вступати на спеціальність «Початкова освіта».

ЛІТЕРАТУРА

1. Бегака Д.А. Підготовка майбутніх магістрів іноземної філології до формування фахової комунікативної компетентності студентів педагогічного університету : автореф дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2015. 20 с. С. 15.
2. Волошина О.С. Підготовка майбутнього вчителя початкових класів до формування іншомовної компетенції учнів. *Інноваційна педагогіка*. 2008. № 3. С. 96–99. С. 98.
3. Вяжк, І.А. Педагогічні умови формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців у галузі інформаційних технологій : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. 2013. Вінниця, 227 с. С. 60.
4. Галецький С.М. Формування комунікативної компетентності викладачів іноземних мов засобами інформаційно-комунікативних технологій : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. 2020. Житомир, 292 с. С. 81.
5. Герасимчук Т.В. Формування професійної іншомовної компетентності майбутніх інженерів автомобільно-дорожньої галузі з використанням інформаційних технологій : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Херсон, 2016. С. 10.
6. Дурманенко О. Теоретичний аналіз поняття «педагогічні умови» в контексті моніторингу виховної роботи у вищому навчальному закладі. *Молодь і ринок*. 2012. № 7(90). С. 135–138.
7. Жарко О.О. Формування комунікативної компетенції у студентів немовних спеціальностей при вивченні іноземної мови у закладах вищої освіти І–ІІ рівнів акредитації. *Молодий вчений*. 2018. № 10(1). С. 54–59.

8. Ковальова О.А. Психологічні особливості розвитку соціально-комунікативної компетентності вчителів : дис. ... канд. псих. наук : 19.00.07. Переяслав-Хмельницький, 2018. 203 с. С. 135, 137.
9. Крикун В.Д. Формування іншомовної професійної компетентності майбутніх магістрів військового управління : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ. 251 с. С. 119.
10. Липчанко-Ковачик О.В. Формування іншомовної комунікативної компетентності майбутнього фахівця як педагогічна проблема. *Вісник Національного університету оборони України*. 2013. № 5(36). С. 63–67.
11. Літвінчук А.Т. Формування професійно-комунікативної компетентності майбутніх інженерів-технологів у процесі гуманітарної підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04, 2018. Рівне, 283 с. С. 146.
12. Овчаренко Л.Р. Формування іншомовної комунікативної компетентності студентів немовних спеціальностей. *Професійна освіта: проблеми та перспективи*. 2016. № 11. С. 104–110.
13. Рейдало В.С. Педагогічні умови формування педагогічної компетентності майбутніх викладачів української мови. *Наука і освіта*. 2004. № 5. С. 266–271.
14. Чеботарьова І.О. Формування комунікативної компетентності майбутніх керівників закладів освіти в умовах магістратури : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Харків, 2018. 243 с. С. 125.
15. Чорна О.О. Особливості та практика формування іншомовної комунікативної компетентності студентів технічних спеціальностей. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти*. 2013. № 22. С. 230–237.
16. Шафранська Т.Ю. Формування деонтологічної культури майбутніх фармацевтів в процесі вивчення професійно-орієнтованих дисциплін : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Запоріжжя. С. 9.

REFERENCES

1. Begheka, D. A. (2015) *Pidghotovka majbutnikh maghistriv inozemnoji filologhiji do formuvannja fakhovoji komunikativnoji kompetentnosti studentiv pedagoghichnogho universytetu* [Preparation of future masters in philology to form professional competence of the students of pedagogic university] (PhD Thesis abstract), 13.00.04. Kyjiv, 2015. 20 p. P. 15.
2. Voloshyna, O. S. *Pidghotovka majbutnjogho vchytelja pochatkovykh klasiv do formuvannja inshomovnoji kompetenciji uchniv* [Preparation of a future teacher of primary school to form foreign language communicative competence of pupils]. *Innovation pedagogics*. 2008. № 3. Pp. 96–99, 98.
3. Vjakhk, I. A. (2013) *Pedagoghichni umovy formuvannja inshomovnoji komunikativnoji kompetentnosti majbutnikh fakhivciv u ghaluzi informacijnykh tekhnologhij* [Pedagogic conditions to form foreign language communicative competence of future specialists in the field of information technologies] (PhD Thesis), 13.00.04. Vinnycja, 2013. 227 p. P. 60.
4. Ghalecjkyj S. M. (2020) *Formuvannja komunikativnoji kompetentnosti vykladachiv inozemnykh mov zasobamy informacijno-komunikativnykh tekhnologhij* [Formation of communicative competence of foreign language teachers by means of information and communication technologies] (PhD Thesis), 13.00.04. Zhytomyr. 292 p. P. 81.
5. Gherasymchuk, T. V. (2016) *Formuvannja profesijnoji inshomovnoji kompetentnosti majbutnikh inzheneriv avtomobiljno-dorozhnoji ghaluzi z vykorystannjam informacijnykh tekhnologhij* [Formation of professional competence of future engineers of road industry using information technologies] (PhD Thesis abstract), 13.00.04. Kherson. 22 p. P. 10.
6. Durmanenko O. *Teoretychnyj analiz ponjattja «pedagoghichni umovy» v konteksti monitorynghu vykhovnoji roboty u vyshhomu navchalnomu zakladi*. [Theoretical analyses of the term “pedagogic conditions” in the context of monitoring of educational activities in the higher education establishment]. *Youth and market*. 2012. № 7(90). Pp. 135–138, 135.
7. Zharko, O. O. *Formuvannja komunikativnoji kompetenciji u studentiv nemovnykh specialnostej pry vyvchenni inozemnoji movy u zakladakh vyshhoji osvity I—II rivniv akredytaciji* [Formation of communicative competence of students of non-linguistic specialties whole learning a foreign language in the higher education establishments of I—II levels of accreditation]. *Young scientist*. 2018. № 10(1). Pp. 54–59, 56.
8. Kovaljova O. A. (2018) *Psykhologhichni osoblyvosti rozvytku socialjno-komunikativnoji kompetentnosti vchyteliv* [Psychological features of the social and communicative competence development] (PhD Thesis), 19.00.07. Perejaslav-Khmeljnyckyj. P. 135, 137.
9. Krykun, V. D. *Formuvannja inshomovnoji profesijnoji kompetentnosti majbutnikh maghistriv vijsjkovogho upravlinnja* [Formation of foreign language communicative competence of futures masters of military management] (PhD Thesis), 13.00.04. Kyjiv. 251 p. P. 119.

10. Lypchanko-Kovachyk, O. V. Formuvannja inshomovnoji komunikatyvnoji kompetentnosti majbutnjogho fakhivcya jak pedagoghichna problema [Fomation of foreign language communicative competence of future specialists as a pedagogic problem]. *Herald of National University of defense of Ukraine*. 2013. № 5(36). Pp. 63–67, 64.
11. Litvinchuk, A. T. (2018) Formuvannja profesijno-komunikatyvnoji kompetentnosti majbutnikh inzheneriv-tehnologhiv u procesi ghumanitarnoji pidghotovky [Formation of professional and communicative competence of future engineers and technologists in the process of humanitarian preparation] (PhD Thesis), 13.00.04. Rivne. 283 p. P. 146.
12. Ovcharenko, L. R. Formuvannja inshomovnoji komunikatyvnoji kompetentnosti studentiv nemovnykh specialjnostej [Formation of foreign language communicative competence of students of non-linguistic specialties]. *Professional education: problems and perspectives*. 2016. № 11. Pp. 104–110, 107.
13. Rejdalo, V. S. Pedagoghichni umovy formuvannja pedagoghichnoji kompetentnosti majbutnikh vykladachiv ukrajinsjkoji movy [Pedagogic conditions of pedagogic competence formation of future teachers of Ukrainian]. *Science and education*. 2004. № 5. Pp. 266–271, 267.
14. Chebotarjova, I. O. (2018) Formuvannja komunikatyvnoji kompetentnosti majbutnikh kerivnykiv zakladiv osvity v umovakh maghistratury [Formation of communicative competence of future heads of educational institutions in the masters department] (PhD Thesis), 13.00.04. Kharkiv. 243 p. P. 125.
15. Chorna, O. O. Osoblyvosti ta praktyka formuvannja inshomovnoji komunikatyvnoji kompetentnosti studentiv tekhnichnykh specialjnostej [Specific features and practice of foreign language communicative competence formation for students of technical specialties]. *Teaching of languages in higher education establishments*. 2013. № 22. P. 230–237, 236.
16. Shafransjka, T. Ju. Formuvannja deontologhichnoji kuljтуры majbutnikh farmacevtiv v procesi vyvchennja profesijno-orijentovanykh dyscyplin [Formation of deontological culture of future pharmacists in the process of learning of professionally-oriented subjects] (PhD Thesis abstract), 13.00.04. Zaporizhzhja. 23 p. P. 9.